

mesečnik
za književnost

Literatura

362

avgust 2021, letnik XXXIII

KATJA ŠTESL

Bolje žabci v roki kot vrabci na strehi

195

Dora Kaštrun: *Žabci*
VigeVageKnjige, Ljubljana 2021

Žabci niso kar žabci vsepovprek, temveč pikri opazovalci, prefrigani govorci in hecni pametnjakoviči, ki jih v prvencu Dore Kaštrun zastopata prikupni antropomorfizirani žabici, katerih razmerje prežema afiniteta, a je narava njune povezanosti neopredeljena. To jima omogoča gibkost v vseh variantah, od očetovstva, bratovstva, prijateljstva, cimrstva do partnerstva. Majhen in velik, suh in debel, neuk in piflar, mlad in star – tradicionalno sestavljene dvojice nasprotnih si lastnosti so za komične žanre preverjeno prikladne, saj skrajnosti omogočajo hitrejšo in intenzivnejšo izpostavitve poante. Toda avtorici k sreči ni bilo treba staviti vsega le na to, saj se je spretno zanesla še na druge adute v svojih rokah. Vprašanja in odgovori so med žabca razporejeni enakomerneje, kot bi pričakovali, za na absurdu temelječ smeh pa je v *staccato* pripoved mestoma vključen še pingvin, siten in mrk predstavnik osebnostnega tipa pingvinikov, ki ne razmetava z besedami, ali denimo mati samohranilka, ki se pač nenehno hrani.

Medsebojna naklonjenost med osrednjima likoma je stalnica; nekakšen lajtmotiv pravzaprav, spoštljiv temelj, iz katerega izhaja smešnost posamezne mikrozgodb. Gre za družinski tip humorja, varen, v drobcih zbadljiv, a nikoli politično, religiozno ali kako drugače resno angažiran; strogo distanco drži tudi do žaljivosti in pretirano mračnega humorja. Od hipersenzacij desenzibilizirano občinstvo bi ga morda ožigosalo za dolgočasnega, čeprav bi ga bilo zaradi te nianse generičnosti primerneje uvrstiti med večno učinkovitega. Da je mogoče v stripovskih in stripolikih pripovedih z malim pogosto narediti precej več kot z velikim, je avtorici očitno dobro znano, posledica tega pa je tudi zanimivost knjige za karseda velik starostni razpon bralcev. Zdi se, da iz podob veje bolj razigrana in iskrena spontanost kot natančen študij s kupi skicirk, kar kaže na ustvarjalkino samozavest z dobro mero občutka za vizualno, s čimer obenem doda k prijetnosti bralske izkušnje.

Ploskovite in preproste podobe na prav takšnih ozadjih ne kažejo na nedodelanost kot posledico pomanjkanja lastnega likovnega izraza ali približevanje pretirano shematiziranim podobam, ki se sicer čedalje bolj vrinjajo v na vizualni komunikaciji temelječe medije. Gre za obvladovanje najaktualnejših detajlov komunikacijskih modelov. Knjiga tako izžareva avtoričino akademsko ozadje, saj je oblikovana karseda privlačno in premišljeno, ne da bi s tem na kateremkoli mestu zasenčila vsebino. V omejeni paleti lubeničnih odtenkov žabjo zeleno pretanjeno kontrastira z blede rdečo ter obenem varčuje s črno in belo, tako da je vizualni vtis umerjeno razigran in očem prijazen. Podolžen format resda štrli iz tudi sicer razgibane linije stripovske police, s čimer pa se vljudno ponuja k mimobežnemu listanju in drobnim popestritvam dni z epizodo ali dvema. Linije so mehke in zaobljene, zato tudi na vizualni ravni knjige

opazamo odsotnost ostrine, ki, tako kot mora biti, primerno sovпада z vsebino.

Mnoštvo epizod, ki jih med seboj ločujejo nevpadljivi naslovi, je formalno nehomogeno, saj gre za kombinacijo kratkih stripov in tega, čemur bi Američani rekli *cartoons*, pri nas pa bog si ga vedi kaj, kar bi pač označevalo risane smešnice v enem prizoru enega okvirčka. Taka je tretjina vključenega materiala: značilni zgolj eni podobi je dodan duhovit pripis, ki podobo poudari in pogosto tudi pomensko predrugači s humorom zasukom oziroma izpostavitvijo (ne)očitnega. Kadar žabca s plaže opazujeta plavajoče napihljive samorože, labode in palme, sta navdušena nad biodiverziteteto flore in favne; kadar ju vidimo s košaricama v gozdu, je znani pregovor preoblikovan v »po dežju najbolj rastejo gobarji«.

197

V stripih je uporabljeno besedilo večinoma dialoško, brez določenih izvenzgodbenih pripovedovalcev, tako da vizualni pripovedovalec odstopa prostor govoru glavnih likov, ki pa ni vstavljen v izrisane govorne oblačke, temveč preudarno plove po prostoru; izjave govorcev so z njimi povezane le s kratkimi črticami, tako da tudi brezrepe dvoživke dobijo repke. To deluje v prid izbrani čistosti likovnega sloga, saj ga z ničimer dodatno ne obremenjuje. Tekstovni deli tudi smiselno dopolnjujejo podobe, s čimer avtorica ustvarja takšno sodelovanje besede in slike, da skupaj sporočata tisto, česar vsak zase ne bi mogla. Za ustvarjanje komičnosti z zbijanjem ali preobračanjem osnovnega pomena spretno uporablja besedne igre, rahlo predvidljive, a vendar neprevedljive. Uporabljeni tip ročne pisave je homogen; kadar so potrebni poudarki, so črke primerno večje in velike tiskane. Prevladujoče male tiskane črke občasno zamenjajo male pisane, zdi se, da je njihova raba povezana s čustvenejšimi verbalnimi izlivi stranskih likov.

Likovna repetitivnost osnovne podobe žabcev je nujna stripovska konvencija, ki rabi nemudni prepoznavi likov. Pretiranemu senčenju se avtorica izogiba, uporabljaja ga bolj ali manj le toliko, da razmeji istobarvne ploskve drugo od druge. Kreativno in prepričljivo je vsakič glede na specifično čustveno stanje preoblikovana obrazna mimika, kar je omembe vredno predvsem zato, ker jo sestavljajo le minimalni elementi linije za usta in krogcev za oči. Tukaj so zelene žabje ploskve kakor lutke, ki jih avtorica po potrebi opremlja z dodatki, kot so oblačila in rekviziti, ki so potrebni za vsakokratno točnejšo določitev scene. Samo eden od žabcev je v eni izmed epizod poimensko določen kot Grega, kar se, če upoštevamo zunanje okoliščine nastanka zbirke, navezuje na avtoričin predhodni idejni osnutek skupka zgodb o Regi Gregi. Sicer pa ravno občja nedoločenost omogoča posamično določenost, žabca lahko po potrebi postaneta kdorkoli – kravatirana poslušalca jesenskega koncerta »puhalnega« orkestra v parku ali mestna pijančka brez denarja, a ne tudi brez vinotčnega okusa. V večini primerov sta v epizodo vključena oba, redkeje nastopata posamič, a takrat smiselno.

Žabca hkrati sta in nista del človeškega sveta; vanj sta vključena toliko, kolikor je potrebno za referiranje na tiste lastnosti ljudi in njihovih družbenih struktur, ki se jima zdijo vredne posmeha. Da pa jih sploh lahko opazita in izpostavita, morata izstopiti iz krdela in si tako omogočiti pogled s kritične razdalje. Kot žabi lahko potapljaču s plavutkami očitata, da se ni niti posvetoval, kako biti žaba; kadar pa je v ospredju njuna antropomorfiziranost, sta lahko skrbnika psička prepoznavno sumljivih brčic, za katerega je bolje, da ne dviguje desne tačke. Utemeljeno ju je strah gospe v trgovini z oblačili, ki si želi kupiti samo par žabic, ob pogledu v kopalniško zrcalo pa se jasno ponudi spoznanje, od kod poimenovanje dvoživka.

Zbirka je več kot dobrodošel dodatek na domačem knjižnem vrtu, ki že dolgo toži po čem sproščenem, igrivem in preprosto smešnem, v čemer se stripovska in njej sorodna produkcija že od nekdanj izvrstno znajde. Odlika *Žabcev* je, da s svojo precejšnjo harmoničnostjo občinstva z ničemer zares ne zbada v oči, a vendar vsakomur ponudi vsaj nekaj, s čimer ga očara. Splošni vtis simpatične iskrenosti z dobro rabo vizualnega jezika bralce vabi k vračanju, ob čemer odsotnost vsega nepotrebnega omogoča sprostitev in nasmihajoče se ugodje, ki nam vsem, vsaj tako se zdi, v trenutni konstelaciji sveta od vsega najbolj manjkata.